

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

Ref.

Warszawa, dn. 18 grudnia 1920 r.

625412

Oddział II Informacyjny

Sw/Ref. № 57410 /II.

DO

ADJUTANTURY GENERALNEJ

Przesyła się do wiadomości odpis raportu Nr. 6.
eksperta wojskowego na konferencji pokojowej w Rydze ;
oraz pisma Nacz. Dow. do Ministra Spraw Wojskowych Nr.
57410/II. z dnia 13/XII.20.r.

2. załączniki.

Za zgodność:

112
Jankowski

I. Zast. Szefa Szt. Gen.

/-/ KULINSKI

Gen. ppłr.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA

L: Dz. 625412, dnia 22/XII 1920 r.

złupoc. Wydział

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

82

18 grudnia

Ew/Ref. 57410

DO

MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

Przesyła się do wiadomości odpis raportu Nr. 6. eksperta wojskowego na konferencji pokojowej w Rydze.

Jednocześnie Nacz.Dow. Szt.Gen. prosi Pana Ministra, by w sprawie otrzymania statków od Rosji Sowieckiej, zechciał poczynić odpowiednie kroki przed Radą Ministrów, w myśl propozycji, zawartej w raporcie ppułk. Matuszewskiego / str.2./.

Co się tyczy określenia oficjalnego stanowiska poszczególnych ekspertów wojskowych na konferencji ryskiej / str.3./ Nacz.Dow. Szt.Gen. proponuje wyznaczenie / a raczej zatwierdzenie / ppułk. Matuszewskiego i mjr. Jędrzejewicza w charakterze ekspertów głównych, zaś ppułk. Habichta i kpt. Stankiewicza - w charakterze ekspertów zwyczajnych. Uprasza się o rychłą odpowiedź w tej sprawie. Po otrzymaniu odpowiedzi Nacz.Dow. wyśle odnośną depeszę na ręce przewodniczącego Polskiej Delegacji Pokojowej.

1.załącznik.

I.Zast.Szefa Sztabu Generalnego

/-/ K U L I N S K I

Gen.ppor.

Za zgodność: odpisu:

Del.Pol.

Ekspert Wojskowy

Nr.91.

Ryga, dn.7/XI.1920.r.

R A P O R T Nr.6.

1. Prace delegacji.

A/ Komisja terytorjalna. Aż do chwili wejścia rokowań w stadjum targu komisja terytorjalna miała za zadanie unikać wysuwania kwestji poprawy granic, a to ze względu, że tylko obustronne ustępstwa w różnych dziedzinach mogły nadać pewien walor naszym żądaniom terytorjalnym. Załączona mapka / załącznik Nr.1x/ wskazuje, jakie propozycje z naszej strony przedstawiono Joffemu / w dn.6/12./ Żądania tam zgłoszone podzielić należy na 2 kategorie: sprawa włączenia do Polski południowo-wschodniego kąta powiatu wilejskiego /Radoszkowicze/ traktowana jest wobec bolszewików jako korektura błędu redakcyjnego w preliminarjach, a zatem jako słuszne żądanie, nie zaś propozycja z naszej strony; wszystkie inne poprawki zgłoszone zostały jako propozycje. Jak widać z załączonej mapy, obszar Polesia, powierzony obronie naszej jako ekspertów wojskowych został przez własną delegację uwzględniony.

Pierwszy zatem okres prac komisji terytorjalnej, gdzie sprawa rektyfikacji była umyślnie pomijana, został poświęcony całkowicie opracowaniu protokołu dodatkowego w sprawie komisji delimitacyjnej, która projekt zatwierdzony przez obie strony według propozycji polskiej przy niniejszym się załącza. /załącznik No. 2./ Podpisanie nastąpi w dniach najbliższych.

B/ Komisja ekonomiczna. Zagadnienia rozważane w komisji ekonomicznej, stanowią w tej chwili najbardziej rozbieżny przedmiot pomiędzy Delegacjami Polską i Rosyjką. Z naszej strony, jako ekspertów wojskowych, wysuwane są tam dwie tylko kwestje: sprawa zwrotu statków i sprawa ograniczeń i kontroli tranzytu. Obie te kwestje na ~~nie~~ rozważanie ~~nie~~ wspólne w komisji ekonomicznej jeszcze nie wpłynęły. Z natury rzeczy praca nasza ogranicza się do nadawania im wagi wewnątrz De-

nia.

2. Dalszy udział ekspertów wojskowych.

A/. Mandaty. Zgodnie z regulaminem Delelegacji nadesłanym tu przez M.S.Z. za podpisem ks. Sapięhy, eksperci dzielą się na głównych i zwyczajnych.

Eksperci główni biorą udział w zebraniach wewnętrznych Delegacji z prawem głosu. Eksperci zwyczajni są wzywani w miarę potrzeby. Charakter ekspertów głównego lub zwyczajnego nadaje według uznania to Ministerjum, które dany ekspert reprezentuje. W związku z tym proszę, aby Nacz. Dow. łącznie z M.S. Wojsk. określiło depeszę na ręce Przewodniczącego Delegacji charakter poszczególnych ekspertów wojskowych, gdyż inaczej praca nasza tutaj będzie bardzo utrudniona. Tymczasowo Delegacja uchwaliła, iż wskutek poważnego charakteru jaki nosi zastępstwo wojskowe, aż do czasu formalnego zatwierdzenia tej sprawy, traktowany będę jako ekspert główny. Proponuję, aby potwierdzenie w charakterze ekspertów głównych nastąpiło dla mnie i dla majora Jędrzejewicza, który w całości narówni ze mną bierze udział w pracach. Kap. Stankiewicza i ppłka Habichta, jako specjalistów i nie przedstawicieli Sztabu Generalnego proponuję uznać za ekspertów zwyczajnych.

B/. Udział mój osobisty w Konferencji Pokojowej przewidziany był na czas krótki, a związany przedewszystkiem ze sprawą wykonania rozejmu oraz próbami bolszewickimi do wygrania w całości przeciwko nam akcji Bałachowicza, Petluży, Zeligowskiego i t.d. Obie te sprawy obecnie uważać można już za zatwierdzone. Sprawa rektyfikacji granic, również mi powierzona, w najbliższym czasie prawdopodobnie przybierze formę ostateczną. Wobec tego prosiłbym o zezwolenia mi na powrót do kraju z chwilą, gdy sprawa rektyfikacji zostanie zatwierdzona. O projektowanym terminie wyjazdu zameldowałbym telegraficznie do zatwierdzenia przez Nacz. Dow. po otrzymaniu zasadniczej aprobaty na raport niniejszy.

✱ Proszę jednocześnie o zezwolenie powtórne na objazd przezemnie placówek w Rewlu i Helsingforsu, na co mi Szef Sztabu swego zezwolenia udzielił, a co w dalszym ciągu uważałbym, ze względu na koordynację pracy w Nadbałtyce za wysoce wskazane.

C/. Proszę o natychmiastowe porozumienie się z Dep. Marynarki w sprawie wypłaty dyjet kap. Stankiewiczowi, ekspertowi spraw morskich. Dotąd sprawa ta jest nieuregulowaną i zmuszony jestem wypłacać na zaliczki z pieniędzy przeznaczonych na inne zupełnie sprawy. Należy albo przysłać mi odpowiednie sumy z Warszawy, albo też zwrócić się do Przew. Delegacji z prośbą wy-

legacji własnej. Dotychczas twierdzić można, iż punkt widzenia wojskowy nie będzie przez komisję ekonomiczną pominięty.

- W sprawie tranzytu koncepcje nasze o jego ograniczeniu i kontroli zostały w projekcie polskim uwzględnione. Co do statków to zaznaczyć należy, iż aczkolwiek sprawa ta będzie przez komisję ekonomiczną stawiana wobec Rosji, temniemniej istnieje ze strony Wiceministra Strasburgera pewna obawa przed ewentualnym programem wojenno-morskim, jakoby w związku z ewentualnym otrzymaniem tychże statków miałyby przez M.S.Wojsk. wysuwany. Uważałbym, iż jeśli władze wojskowe chcą sobie zapewnić mocniejsze stawianie tej sprawy, byłoby pożądanem otrzymanie odnośnej uchwały Rady Ministrów z odpowiednią instrukcją ew. ingerencją p. Ministra Sosnkowskiego wprost do Wiceministra Strasburgera.
- C/. Komisja prawno-polityczna. Poza drobnymi uwagami redakcyjnymi, jakie w pracach tej dziedziny przez ekspertów wojskowych poczynione zostały, tylko w sprawie terminu dla opcji głos nasz miał decydujące znaczenie. Zgłoszono mianowicie ze strony "Związku obrony mienia Polaków zamieszkujących w Rosji" projekt, aby obustronny termin opcji przedłużyć do lat trzech, a to ze względu na zaangażowanie materialne wielu Polaków w Rosji, i ewentualne straty, jakieby wskutek opcji na rzecz Polski ponieść mogli. Biorąc pod uwagę konieczność jaknajszybszego ustalenia przez Polskę własnego programu wojennego i zważawszy na te trudności, jakie stworzyłoby prawo opcji dla ludności pochodzenia niepolińskiego na kresach wschodnich /przykłady były już w zaborze pruskim, oraz obwodzie białostockim / przeciwstawiliśmy się temu w sposób jaknajenergiczniejszy, żądając utrzymania pierwotnie proponowanego terminu jednego roku. Argumenta nasze zostały uznane przez Delegację za słuszne.
- D/. Komisja jeniecka. Praca odbywa się nadal w podkomisji. Dyskutowany projekt polski, który przy niniejszym załącza się /zał.No.3./Kwestją sporną jest nadal ustalenie kategorii powracających osób, przyczem bolszewicy ciągle mają objeje co do wydania jeńców wojennych. Z naszej strony sprawa ta jest stawiana bardzo ostro. Co do liczby delegatów w komisjach mieszanych, bolszewicy żą dają parytetu. No to się nie godzimy, Również sporną rzeczą jest ilość majątku ruchomego, który zez wała się zabrać powracającym. W najbliższych dniach projekt powraca na posiedzenia plenum komisji jenieckiej dla powtórnego przedyskutowa-

płacenia mu dyjet z kasy Delegacji.

D/. Przyjazd ppużk. Habichta musi być awizowany przez M.S.Z. p. Dąbskiemu, gdyż inaczej trudno mi będzie ustalić charakter prac ppużkownika Habichta oraz unormować jego stosunki w Delegacji.

3. Sprawy techniczne.

A/. Następny raport obejmie sprawy ogólne.

B/. Proszę o przysłanie przez najbliższego kurjera kasetki żelaznej na papiery i pieniądze.

C/. W ślad za raportem Nr.4. z dnia 27/XI. przesyła się wykaz depesz otrzymanych i wysłanych z Rygi / Zaż. Nr.4./

/-/ M A T U S Z E W S K I

ppużk.

Za zgodność odpisu:

U K Ł A D

w sprawie wykonania artykułów VII i VIII Umowy o przedwstępnych warunkach pokoju z dn. 12 października 1920 roku.

W wykonaniu artykułów VII i VIII-go Umowy o przedwstępnych warunkach pokoju z dn. 12/X.20.r. niżej podpisani i należycie upoważnieni przedstawiciele Rządu Rzeczypospolitej Polskiej z jednej strony, oraz Rządów Ros.Soc.Fed.Rep.Rad. i Ukraińskiej Soc.R.R. z drugiej strony stanowią, co następuje:

D z i a ł I.

Osoby powracające do kraju.

Par.I.

Układające się strony zobowiązują się natychmiast po podpisaniu układu niniejszego, uskutecznić jaknajrychlej powrót do kraju zakładników, jeńców cywilnych, osób internowanych, jeńców wojennych, wygnańców, uchodźców emigrantów i t.p. Do kategorii wygnańców są zaliczeni byli jeńcy wojenni z armii niemieckiej i austro-węgierskiej oraz państw sprzymierzonych z niemi, o ile są pochodzenia polskiego lub zamieszkiwali do 1914 roku na terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej.

Par.II.

Wymianie i odesłaniu do kraju podlegają wszyscy jeńcy wojenni bez żadnego wyjątku. Rząd Rzeczypospolitej Polskiej wydaje wziętych do niewoli dowódców i żołnierzy armii rosyjsko-ukraińskiej, zaś rządy RSFPUR i USRR wszystkich oficerów i żołnierzy armii regularnej Rzeczypospolitej Polskiej jako też poszczególnych polskich formacji wojskowych, tworzonych poza granicami Polski, wziętych do niewoli, rozbrojonych, internowanych przez armie i władze rosyjsko-ukraińskie, bądź na froncie polskim, bądź na innych frontach. Aż do chwili wyjazdu z kraju wszyscy jeńcy wojenni podlegają nadal obowiązującym przepisom co do pracy i dyscypliny.

Par.III.

Osobom wymienionym w par.I. układu niniejszego, przysługuje prawo za 7-dniowym wypowiedzeniem, zwolnienia się ze służby rządowej, społecznej, prywatnej i wojskowej, z uchyleniem odpowiedzialności karnej, dyscyplinarnej, administracyjnej i cywilnej z tytułu opuszczenia stanowiska. Umowy

dzierżawne, oraz wynajmu lokali i pomieszczeń, zawarte przez osoby powyższe, ulegają rozwiązaniu za miesięcznym wypowiedzeniem, bez prawa żądania dla strony przeciwnej jakiegokolwiek odszkodowania z tego tytułu.

Par.IV.

Osobom wymienionym w par.I. układu niniejszego, dozwolony jest przy powrocie do kraju wywóz ze sobą wszelkich dokumentów, całego majątku ruchomego, nie wyłączając kosztowności, oraz całej posiadanej gotówki w tej walucie, w jakiej się ona w chwili wyjazdu zawierać będzie, jak również wszelkiego rodzaju papierów wartościowych.

Postanowienia par.niniejszego stosują się również do osób, które poprzednio opuściły terytorjum jednej ze stron układających się, pozostawiając na niem swój majątek ruchomy.

Obie strony zobowiązują się nie stawiać żadnych przeszkód przy sprzedaży, spieniężeniu lub likwidacji mienia, którego powracający do kraju wywieść nie chcą.

Wyjazd osób, oraz wywóz wyszczególnionego powyżej mienia nie podlega jakimkolwiek podatkom, cłom lub opłatom rejestracyjnym, wywozowym lub z jakiegokolwiek innego tytułu.

Jency wojenni nie mają prawa zabierać ze sobą przedmiotów uzbrojenia, oraz amunicji.

Par.V.

Strony zobowiązują się zapewnić dostateczne utrzymanie lub możliwy zarobek wszystkim znajdującym się pod ich władzą i korzystającym z dobrodziejstw układu niniejszego jeńcom wojennym, jeńcom cywilnym osobom internowanym i zakładnikom.

Par.VI.

Strony zobowiązują się zwrócić wyszczególnionym w par.I.ym niniejszego układu osobom odebrane od nich lub zatrzymane przez władze przedmioty, walory, gotówkę lub dokumenty, stanowiące ich własność prywatną, jak również nieuiszczoną zapłatę za dokonane przez nich prace.

Par. VII.

Wyszczególnionym w par.I.ym układu niniejszego osobom przysługuje prawo powrotu do kraju ze swą rodziną, domownikami i rzeczywistą

służbą domową.

Par.VIII.

Powrót do kraju osób, wyszczególnionych w par. I-ym układu
nijiejszego, jest dobrowolny, wobec czego przymus do osób tych
stosowanym być nie może.

52
PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

90

53

D z i a ł II.

Komisje Mieszane.

Par.IX.

Celem szybkiego przeprowadzenia akcji powrotu do kraju wyszczególnionych w par. I-ym układu niniejszego osób, powstaną dwie Komisje Mieszane: jedna na Rzeczpospolitą Polską, druga na RSFR i USRR. Komisja Mieszana składa z dwu delegacji: polskiej i rosyjsko-ukraińskiej: każda z delegacji składać się będzie z trzech członków i dwu zastępców, mianowanych przez odnośne rządy z pośród swoich obywateli. Reprezentantem nazewnątrz każdej Delegacji układających się stron jest przewodniczący Delegacji, a w razie jego choroby lub nieobecności - jego następca. Do składu Delegacji należy niezbędny personel pomocniczy, który dla Delegacji Polskiej w Rosji i Ukrainie nie może przekraczać 30 osób, a dla Delegacji rosyjsko-ukraińskiej w Polsce liczby 15-tu.

Komisje Mieszane powinny być zorganizowane najpóźniej w terminie miesięcznym, licząc od daty podpisania układu niniejszego.

Par.X.

Członkowie Delegacji strony drugiej w Komisji Mieszanej, jak również ich zastępcy korzystać będą z nietykalności dyplomatycznej; poza tem obie strony zobowiązują się zapewnić powyższym członkom Delegacji, ich zastępcom i całym personelowi pomocniczemu swobodę ruchów i komunikacji, bezpieczeństwo osobiste i majątkowe i przyjmują gwarancję za całość ich osób i mienia, zarówno urzędowego jak i osobistego.

Par.XI.

Przewodniczący Delegacji, względnie ich zastępcy, w Komisjach Mieszanych obu stron są uprawnieni do stałego porozumiewania się bez przeszkód ze swoim rządem bądź listownie, bądź telegraficznie, jak również przez radjo i za pośrednictwem kurjerów. Oprócz tego uprawnieni są do posiadania pieczęci urzędowej i używania szyfru. Przesyłki i listy opatrzone tą pieczęcią, nie podlegają cenzurze lub otwarciu. Wyjeżdżającym do kraju ojczystego lub przesyłanym przez rząd kraju ojczystego kurjerom i przewożonej przez nich korespondencji urzędowej w postaci listów lub przesyłek przysługują wszelkie przywileje i prerogatywy ustalone dla kores-

pondencji dyplomatycznej prawa i zwyczaje międzynarodowe.

Par.XII.

Do Komisji Mieszanej należy:

- 1/ Opracowanie regulaminu Komisji Mieszanej.
- 2/ Ustalenie liczby osób, wymienionych w par. I. układu niniejszego ich miejsca zamieszkania i pochodzenia, jak również kontrola nad sporządzaniem rejestracji.
- 3/ Układanie listy osób, powracających do kraju.
- 4/ Opracowanie i ustalenie techniki wysyłania powracających do kraju i współdziałanie w organizowaniu i uruchamianiu transportów powracających do kraju.
- 5/ Ustalenie liczby transportów i ilości wysyłanych osób do kraju
- 6/ Organizacja niezwłocznego przejęcia i wysłania wszystkich obywateli Rzplł. Polskiej i wogóle wszystkich polaków, zarejestrowanych lub wywiezionych w charakterze zakładników i znajdujących się na terenie RSFR i USRR, bądź to w więzieniach, punktach prewencyjnych, fortecach, obozach koncentracyjnych, obozach pracy, drużynach robotniczych, względnie przebywających na wolności.
- 7/ Organizacja niezwłocznego przejęcia i wysłania osób internowanych
 - a/ wszystkich internowanych i jeńców cywilnych, obywateli Rzplł. Polskiej i wogóle wszystkich polaków, zarejestrowanych lub uwięzionych w charakterze powyższym i znajdujących się na terenie RSFR i USRR, bądź to w więzieniach, punktach prewencyjnych, fortecach, drużynach robotniczych, obozach pracy przymusowej lub obozach koncentracyjnych względnie warunkowo pozostających na wolności. i
 - b/ wszystkich internowanych jeńców cywilnych obywateli RSFR i USRR, zaaresztowanych lub zatrzymanych przez Rząd Rzplł. Polskiej, względnie pozostających na wolności i znajdujących się w analogicznych warunkach na terenie Polski.
- 8/ Zorganizowanie niezwłocznej wymiany jeńców wojennych.
- 9/ Planowe zorganizowanie powrotu do kraju wygnańców, uchodźców i emigrantów.
- 10/ Wydawanie urzędowych komunikatów w sprawie powrotu do kraju. Komunikaty te winny być ściśle rzeczowe i mogą być ogłoszone lub rozpowszechniane za zgodą i podpisem przewodniczących obu Delegacji w Kom-
isjach Mieszanej.

misjach Mieszanych. Komunikaty powyższe powinny być zamieszczane w prasie i przesyłane do obozów, miejsc internowania, względnie do miejscowości skupienia osób mających powrócić do kraju.

11/ Sprawowanie opieki i niesienie pomocy wszechstronnej osobom, wymienionym w par. I-ym Układu niniejszego.

12/ Pośredniczenia w przesyłaniu listów zwyczajnych i pieniężnych wysyłanych z kraju do wyszczególnionych w par. I-ym umowy niniejszej osób, jak również przesyłanie korespondencji tychże osób do kraju.

13/ Zestawienie całkowitych wykazów zmarłych, wyszczególnionych w paragrafie I Układu niniejszego osób, jak również poczynienie odnośnych dochodzeń w sprawie ustalenia tożsamości zmarłych z pośród wyżej wymienionych ofiar wojny.

14/ Nadawanie właściwego biegu reklamacjom, wnoszonym przez poszczególną Delegację w Komisji Mieszanej.

15/ Rozpatrywanie podań i zażaleń wnoszonych w sprawie powrotu do kraju.

16/ Kontrola i nadzór nad prawidłowym wykonaniem układu niniejszego.

17/ Udzielanie informacji i wywiadów w sprawach dotyczących wyszczególnionych w par. I. osób.

18/ Wogóle rozpatrywanie wszelkich innych spraw, objętych układem niniejszym.

19/ Wydawanie wyszczególnionym w par. I. układu niniejszego osobom dowodów osobistych i odnośnych zaświadczeń.

Par. 13.

Przy każdej Komisji Mieszanej istnieje kancelarja. Szef Kancelarji mianuje Przewodniczący Delegacji państwa, na terenie którego urządza Komisja, a pomocnika Szefa Kancelarji - Przewodniczący Delegacji strony przeciwnej, z pośród personelu pomocniczego swej Delegacji.

Par. 14.

Strony zobowiązują się dostarczyć na terenie swego państwa Komisjom Mieszanym wszystkich potrzebnych środków transportowych, komunikacyjnych, żywnościowych, sanitarnych i t.d.; zapewnić dostęp do obozów, więzień, szpitali, zakładów i internatów szkolnych, przytuł-

ków dziecięcych i t.d.; dostarczyć Komisji wszelkich dokumentów prywatnych lub publicznych, któreby mogły dopomóc w ich poszukiwaniach. Wszystkie władze państwowe, samorządowe i społeczne obowiązane są spełniać niezwłocznie wszelkie polecenia działającej na terytorjum państwa Komisji Mieszanej w sprawach dotyczących wykonania układu niniejszego.

Par. 15.

Do atrybucji Delegacji Polskiej w Komisji Mieszanej w Rosji i na Ukrainie i Delegacji Ros-Ukraińskiej w Komisji Mieszanej w Polsce należy:

- 1/ ogólne zastępstwo interesów osób wyszczególnionych w par. I. układu niniejszego.
- 2/ współdziałanie z miejscową Komisją Mieszaną w organizowaniu i uruchamianiu prawidłowych transportów powracających do kraju.
- 3/ świadczenie w razie potrzeby pomocy wszechstronnej wyszczeg. w par. I. Układu niniejszego osobom.
- 4/ interwencja w miejscowej Komisji Mieszanej i bezpośrednio do Rządu i do jego organów, w sprawie dostrzeżonych braków, niedomagań i uchybień przy wykonaniu układu niniejszego.
- 5/ składanie list osób zakwalifikowanych do powrotu do kraju.
- 6/ dostęp do obozów, więzień, szpitali, zakładów i internatów szkolnych przytułków dziecięcych i t.d.
- 7/ zaświadczenie list osób powracających do kraju.
- 8/ wyjednywanie i przesyłanie osobom zainteresowanym wyciągów z ksiąg metrycznych i aktów stanu cywilnego, jak również wszelkiego rodzaju dowodów i dokumentów osobistych.
- 9/ udzielanie informacji dotyczących powrotu do kraju.
- 10/ bezpośrednie komunikowanie się ze swym Rządem w sprawach dotyczących wykonania układu niniejszego.

Par. 16.

Każdej Delegacji strony drugiej w Komisji Mieszanej przysługuje prawo zakupu na terytorjum państwa, na terenie którego działa Komisja lub sprowadzenie z kraju ojczystego lub zagranicy artykułów żywnościowych, odzieży, środków zaopatrzenia, medykamentów, opału i t.d. dla dostarczenia wyszczeg. w par. I. układu niniejszego osobom

jak również członkom swej Delegacji, ich zastępcom i personelowi pomocniczemu. Niezbędnych środków transportowych do przewożenia przedmiotów powyższych dostarcza Rząd, na terytorjum którego akredytowaną jest Delegacja. Zakupione, lub sprowadzone przedmioty powyższe nie ulegają rekwizycji lub konfiskacie i są zwolnione od wszelkich podatków, opłat celnych, wwozowych, frachtowych i t.d. bądź to w czasie wwozu, przewozu, znajdowania się w magazynach i składach lub dostarczania. względnie rozdawania wyżej wyszczeg. osobom.

Par.17.

Każda z Komisji Mieszanych może przekazywać w odnośnym okręgu funkcje określone w art.12. układu niniejszego, delegowanym przez siebie członkom Komisji lub ich zastępcom, którzy wówczas działają w charakterze pełnomocnika.

Par.18.

Dla kancelarji Delegacji Polskiej Komisji Mieszanej w Rosji i na Ukrainie i Delegacji Ros.Ukr. w Polsce udzielają odnośne rządy odpowiednich lokali, jak również niezbędnego opażu i oświetlenia z zapłatą wg. cen stałych. Z tego samego prawa korzystają wszyscy członkowie Delegacji, ich zastępcy i cały personel pomocniczy. Osobom powyższym przysługuje prawo otrzymywania płatnego deputatu żywnościowego wg. normy największej, jaka bywa stosowana w danym kraju dla funkcjonarjuszów cywilnych państwowych. Delegacje powyższe mogą otrzymywać w razie potrzeby niezbędne lokale i pomieszczenia pomocnicze na składy magazyny, ambulatorja, przytułki etc. etc. Na zewnątrz lokali powyższych może być umieszczony odnośny znak /szyld/

D z i a ł III.

Organizacja powrotu

Par.19.

Rejestracja powracających do kraju osób wymienionych w par.1. układu niniejszego, odbywa się na podstawie spisów układanych przez odnośne urzędy państwa wysyłającego. Z prawa wzięcia do spisu korzystają bezwzględnie wszyscy zgłaszający się, którym prawo powrotu

przysługuje. Spisy winny być zakończone w terminie 3-miesięcznym od daty podpisania układu niniejszego i niezwłocznie przedstawione Miejscowej Komisji Mieszanej. Rządy państw wysyłających obowiązują się nie czynić żadnych przeszkód w zgłaszaniu się do Komisji i do Delegacji, jak również w komunikowaniu się piśmiennem lub telegraficznym, w miejscową Komisję Mieszaną i Delegacją Rządu ojczystego, wymienionym w par.I.ym układu niniejszego osobom. Na zasadzie spisów tych Komisje Mieszane układają ostateczne wykazy powracających do kraju, starając się według możliwości włączać do transportu ludzi, skierowywanych przynajmniej do jednego okręgu administracyjnego / gubernji lub województwa/.

Par.20g

Spisy są układane oddzielnie na każdą kategorię osób. wyszczeg. par.I. układu niniejszego i powinny zawierać dane następujące:

- a/ nazwisko, imię i imię ojca.
- b/ wiek,
- c/ wyznanie - niema tej rubryki w spisach bolsz.
- d/ narodowość,
- e/ stan rodzinny i ewent. skład rodziny,
- f/ miejsce obecnego faktycznego zamieszkania,
- g/ miejsce stałego zamieszkania w kraju, z wyszczególnieniem gubernji, powiatu, gminy, wsi, lub miasta,
- h/ zajęcie,
- i/ dokąd wraca /wymienić powiat i miejscowość/
- j/ wyszczególnienie dowodów osobistych, stwierdzających prawo powrotu do kraju.
- k/ ilość bagażu, / w pudach / !
- l/ uwagi .

Par. 21.

W celu ~~przyspieszenia~~ przyspieszenia powrotu do kraju poszczególnych osób ódnosna delegacja komunikuje Komisji Mieszanej pisemnie zwykłą listę imienną. Wyszczególnione w liście takiej osoby korzystają z prawa pierwszeństwa powrotu do kraju i powinny być dostarczone do kraju przez Rząd państwa wysyłającego do punktu odbiorczego na gra

w terminie miesięcznym, licząc od daty otrzymania przez Komisję Mieszaną listy imiennej.

Par.22.

Do powiatów przylegających do dawnego frontu rosyjsko-niemiecko-austriackiego wojny wszechświatowej, powracający do kraju wygnańcy uchodźcy i emigranci muszą być skierowywani tylko w okresie od 1. maja do 15 września włącznie.

Par.23.

Przed wysłaniem danej partji wygnańców, uchodźców i emigrantów, Komisja Mieszana Państw wysyłającego komunikuje odnośnej delegacji państwa przyjmującego listę tych osób zestawioną w dwu egzemplarzach wg. przepisów par. 20-go Państwo odbierające obowiązane jest w przebiegu trzech miesięcy od daty doręczenia listy zakomunikować, czy zgadza się na przyjęcie osób wymienionych w liście. Brak odpowiedzi po upływie wyżej wzmiankowanego terminu upoważnia Komisję Mieszaną do uruchomienia transportu osób powyższych.

Par.24.

Punkt odbiorczy ustala się.....

.....
W razie potrzeby mogą być ustalone jeszcze inne punkty odbiorcze na zasadzie porozumienia się Komisji Mieszanej w Polsce, w Rosji i na Ukrainie. Po obydwu stronach punktów odbiorczych powinny być urządzone na koszt odnośnego Rządu baraki i stacje sanitarno-żywnościowe.

Par.25.

Przewóz musi być uskuteczniany w miarę możliwości pociągami sanitarnymi, ewent. zaś pociągami bezwarunkowo ogrzewanymi. Przewóz uskutecznia się całymi transportami lub oddzielnymi wagonami. Powracający do kraju pomieszczeni są w wagonach po uprzednim sprawdzeniu lekarskim stanu zdrowia odjeżdżających, przy czem chorych ostro zakaźnych należy wyłączać i wysyłać następnie dopiero po zupełnem wyzdrowieniu.

Par. 25.

Wszystkie koszty wynikające z tytułu powrotu do kraju osób wyszczególnionych w par. I. układu niniejszego, obciążać będą od chwili wyruszenia w drogę powracających do kraju aż do punktu oddawczego na granicy, rząd państwa wysyłającego, który będzie obowiązany zapewnić powracającym do kraju środki komunikacji, dostateczne wyżywienie w drodze i należyłą pomoc sanotarno-lekarską.

Par. 26.

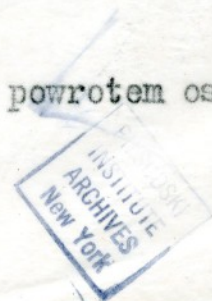
Przy przekazywaniu osób powracających do kraju w punktach odbiorczych, ustalonych na zasadzie par. 24. układu niniejszego, przedstawiciel państwa wysyłającego wręcza przedstawicielowi państwa przyjmującego dokładną listę osób transportu. Lista powinna zawierać dane, wyszczególnione w par. 20-ym układu niniejszego i winna być zaświadczona przez Delegację strony drugiej w Komisji Mieszanej państwa wysyłającego.

Par. 27.

Transporty z powracającymi do kraju rozpoczną się najpóźniej w terminie miesięcznym od daty podpisania układu niniejszego. Każda z układających się stron zobowiązuje się odstawić do punktu oddawczego tygodniowo po 2 tysiące jeńców wojennych. Do chwili wejścia w życie traktatu pokojowego wymiana jeńców wojennych odbywa się na zasadach następujących: za żołnierza oddaje się żołnierza, za oficera - oficera, lud dowódcę. Z pierwszeństwa wymiany korzystają inwalidzi, którzy powracają do kraju, bez żadnych wyjątków. Pozostałe z wyszczególnionych w par. I. układu niniejszego osoby powracają do kraju transportami tygodniowo po dwa tysiące osób. Po przewiezieniu jeńców wojennych transporty tygodniowe w niejeńcami wojennymi mają być na zasadzie porozumienia się Komisji Mieszanych w Polsce, w Rosji i na Ukrainie znacznie powiększone.

Par. 29.

Państwo wysyłające obowiązane jest przyjąć z powrotem osoby, które

nie miała prawa korzystać z dobrodziejstwa układu niniejszego i zostały zwrócone przez państwa przyjmujące.

D z i a ł, IV.

Postanowienia końcowe.

Par.30.

Zawieszenie postępowania rządowego, administracyjnego, dyscyplinarnego, oraz wszelkiego innego, wszczętego w stosunku do jeńców cywilnych, osób internowanych, wygnańców, uchodźców, emigrantów i jeńców wojennych, jak również natychmiastowe wstrzymanie wykonania kar, wymierzonych przeciwko tym osobom na jakiegokolwiek drodze, może nie powodować wypuszczenie na wolność ~~jeńców~~ w tym jednak wypadku osoby te winny być natychmiast wydane władzom ich państwa, wraz ze wszystkimi aktami. Względem zaś zakładników, zawieszenie postępowania sądowego, oraz wszelkiego innego, jak również wstrzymanie natychmiastowego wykonania kar skutkuje natychmiastowe wypuszczenie na wolność:-

Par.31.

Wszelkie podania i pisma wnoszone do Komisji Mieszanej lub Delegacji, jak również udzielane na nie odpowiedzi, lub wydawane przez instancje powyższe różne dokumenty, zaświadczenia, ~~inne~~ informacje i t.d. są zwalniane od opłaty stemplowej i wszelkich innych poborów z jakiegokolwiek tytułu.

Par.32.

Układ niniejszy ulega ogłoszeniu w organach urzędowych każdego z państw w terminie 2 tygodniowym, licząc od daty podpisania.

Par.33.

Do chwili rozpoczęcia wykonywania układu niniejszego obowiązują umowy zawarte w dn. 2.i 9. listopada 1919.r. i 6 września 1920. pomiędzy polskiem i rosyjskiem T-wami Czerw.Krzyża. Układ niniej-

szy w niczem nie zmniejsza praw nabytych przez wyszczególnione w par. 1-ym ofiary wojny na zasadzie wyżej wymienionych 3-ch umów T-wa Czerwonego Krzyża.

Par.34.

Układ niniejszy sporządzony zostaje w językach, polskim, rosyjskim i ukraińskim w 2 egzemplarzach. Przy interpretacji układu wszystkie 3 teksty będą uważane za autentyczne.

- Par.35.

Układ niniejszy, jako zawarty w wykonaniu art 7 i 8 ratyfikowanej umowy o przedwstępnych warunkach pokoju z dn. 13/X. 1920.r. nie wymaga ratyfikacji i otrzymuje moc obowiązującą z chwilą podpisania ty takowego.

Za zgodność odpisu:

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES

100
93

P R O K O K O Ł D O D A T K O W Y

w przedmiocie wykonania art.I. Umowy o Przedwstępnych warunkach pokoju.

W wykonaniu art.I. Umowy o Przedwstępnych warunkach pokoju z dn, 12/X.1920.r., niżej podpisani i należycie upełnomocnieni Przedstawiciele Rządów Rzeczypospolitej Polskiej z jednej strony, oraz R.S.F.F.F. i U.S.R.R. z drugiej strony - zgodził się co do punktów poniższych:

§ 1.

Przewidziana w art.I. Umowy o Przedwstępnych Warunkach Pokoju Mieszana Komisja Graniczna została powołaną do życia niezwłocznie. Do przeprowadzenia na miejscu granicy oraz ustaleniu skupów granicznych winna ona przystąpić po szczegółowym ustaleniu opisaną granicy państwowej.

§ 2.

Przy wykonywaniu swych zadań Mieszana Komisja Graniczna winna trzymać się ściśle określonych podanych w Umowie o Przedwstępnych warunkach pokoju, wraz ze zmianami, dokonaniem przez Traktat Pokojowy z ewentualnymi jego uzupełnieniami, przyczem:

a/ w wypadkach gdy granica oznaczona została linjami bliżej nieokreślonymi, a bardziej dokładnych określeń nie zawiera, należy przy wyznaczeniu jej w terenie brać pod uwagę lokalne potrzeby gospodarcze, oraz przynależność etnograficzną. W wypadku wątpliwości co do przynależności etnograficznej, ustala się ją na wniosek Podkomisji Granicznych przez zbadanie opinii ludności.

Należy przytem grunta oddzielnych posiadaczy włączyć do całości gospodarczych najbliższych wsi.

red.rosyjska:

" winna trzymać się ściśle postanowień Traktatu Pokojowego" Odrzucona.

b/ w wypadkach, gdy granica określona jest przy pomocy wyrażenia "pozostawiając daną wieś po czyjejś stronie" - należy wieś tę pozostawić po danej stronie granicy, wraz ze wszystkimi gruntami, jakie do niej należały, do czasu objęcia danego terenu przez Polskę, unikając pozostawiania szachownic.

c/ w wypadkach, gdy granica określona jest drogą sama droga przyłączoną zostaje do tej strony, po której znajdują się obie wsie bezpośrednio przez nią łączone.

d/ w wypadkach, gdy granica określona jest przy pomocy wyrażenia "pozostawiając stację kolejową", granica przeprowadzona na miejscu zostaje zależnie od warunków topograficznych od półtora do trzech klm., licząc od wyjściowego semaforu /lub, o ile go niema, od wyjściowej zwrotnicy /, uwzględniając zachownnie całości jednostek gospodarczych przylegających do linii kolejowej.

§ 3.

Za materiał pomocniczy dla prac M.K.G, należy uważać:

- a/ oryginały opisów odpowiednich odcinków granic państwowych, gubernialnych, powiatowych, gminnych, wioskowych /, oraz poszczególnych gospodarstw
- b/ map o wielkiej podziałce, plany gospodarcze, księgi gruntowe i notarialne, kadastry, wszelkie zdjęcia dokonane, a nie opublikowane inne dokumenty, stwierdzające prawo posiadania.

§ 4.

W skład M.K.G. wchodzi w równej liczbie przedstawiciele Polski z jednej strony, a Rosji i Ukrainy z drugiej. Delegacja każdej strony składa się z Przewodniczącego, dwu członków i sekretarza. W rozporządzeniu każdej Delegacji znajdują

je się:

a/ personel techniczny /topografowie, doradcy, geometrzy, technicy i t.d. /

b/ personel pomocniczy / szoferzy, woźnice, obsługa i t.d. /

§ 5.

Przy wykonywaniu ~~prze~~ swych prac M.K.G. dzieli całą granicę na odcinki, wyznaczając dla każdego specjalną Podkomisję, której skład określonym zostaje przez M.K.G.

Podkomisje pracują pod kierunkiem i kontrolą M.K.G.

§ 6.

Obie strony zobowiązują się dostarczać M.K.G. Podkomisjom wszelkich potrzebnych do ich prac dokumentów i materiałów, udzielać wszelkich wyjaśnień i informacji, dostarczać lokali i pomieszczeń, środków przewozowych i łączności, siły roboczej, materiałów technicznych i t.p. oraz w razie potrzeby zapewnić im eskortę zbrojną.

§ 7.

Początkowo miejscem prac M.K.G. będzie Mińsk w następstwie zależnie od toku prac M.K.G. może po wspólnym porozumieniu, wybierać inne miejsce pobytu. Podkomisje przebywają na powierzonych im odcinkach, na zasadzie wzajemnego porozumienia, lecz możliwie nie dalej niż 15 klm. od granicy.

§ 8

Obie strony zapewniają członkom M.K.G. nietykalność dyplomatyczną i całemu składowi osobowemu tej Komisji i Podkomisji, bezpieczeństwo osobiste, swobodę ruchów w miejscu zamieszkania i na terenach pracy, oraz komunikowanie się ze swoimi władzami i rządem. Korespondencja M.K.G.

Podkomisji korzysta z praw poczty dyplomatycznej, zapewnionem także zostaje dla całego składu osobistego Komisji i Podkomisji swobodny dowóz żywności, przedmiotów pierwszej potrzeby, środków oświetlenia, materiałów piśmiennych, instrumentów mierniczych i t.p.

§ 9:

Koszta M.K.G. i Podkomisji - wyjąwszy pobory składu osobistego - ponoszą obie układające się strony w równych częściach.

§ 10.

Protokół ostatecznego opisu wytkniętej granicy wraz z mapami i dokumentami, sporządzony w trzech oryginalnych egzemplarzach, w języku polskim, rosyjskim i ukraińskim, wraz z protokołem zamknięcia prac M.K.G. będzie doręczony właściwym rządóm. Przy interpretacji wszystkie trzy teksty będą uważane za autentyczne.

§ 11.

Protokół niniejszy sporządzony jest w języku polskim, rosyjskim i ukraińskim, w dwu egzemplarzach. Przy interpretowaniu wszystkie trzy teksty będą uważane za autentyczne.

§ 12.

Protokół niniejszy jako zawarty w wykonaniu art. I, Umowy o Przedwstępnych Warunkach Pokoju nie wymaga ratyfikacji i otrzymuje moc obowiązującą z chwilą podpisania